

TOHI FAKAHINOHINO

KI HE
POLOKALAMA
'A E TEFITO'I
'IUNITÍ

Fakahokohokó

Talateu ki he Polokalama ‘a e Tefito’i ‘Tunití	2
Ngaahi Me’ā Mahu’inga ‘e Nima ‘o e Polokalama ‘a e Tefito’i ‘Tunití	4
1. Fokotu’utu’ú	4
2. Ngaahi Feitu’u Fakataha’angá	5
3. Nāunau Fakalēsoní	6
4. Faiakó	7
5. Ngaahi Lekōtí mo e Ngaahi Lipōtí	7
Ngaahi Tefito’i Mo’oní mo e Ngaahi Lea Fakatokanga	8
Taimi Tēpile ‘o e Ngaahi Fakataha’anga ‘o e ‘Aho Sāpaté	9

Ko Hono Tufakí

‘Oku ‘oatu ‘e he *Tohi Fakahinohino ki he Polokalama ‘a e Tefito’i ‘Tunití* ha ngaahi fakahinohino ki he kau taki lakanga fakataula’eikí ki hono fokotu’utu’ú ‘o ha ngaahi ‘iuniti ‘i he ngaahi feitu’u ne toki kamata fokotu’u ai ‘a e Siasí, ngaahi feitu’u ‘oku movetevete ai ‘a e nofó ‘i ha fu’u ‘ēlia lahi pe toko si’i ai ‘a e kāinga-lotú, feitu’u ‘oku toki kamata ke tupulaki ai ‘a e tu’unga fakatakimu’á pe feitu’u ‘oku ‘i ai ha’anau ngaahi fiema’u lea fakafonua makehe pe ko ha ngaahi fie-ma’u makehe pē. Neongo ‘oku anga maheni ‘aki e hoko ‘a e ngaahi tükunga ko ‘ení ‘i he ngaahi misioná, ka ‘e lava foki ke faka’aonga’i ‘a e Polokalama ‘a e Tefito’i ‘Tunití ‘i he ngaahi siteiki ‘oku tükunga tatau peé, ‘i hano fakangofua ‘e he Kau Palesitenisi Faka’ēlia.

Pulusi ‘e he
Siasi ‘o Sisū Kalaisi ‘o e Kau Mā’oni’oni ‘i he Ngaahi ‘Aho Kimui Ní
Sōleki Siti, Tutā

© 2002 ‘e he Intellectual Reserve, Inc.
Ma’u ‘a e ngaahi totonu fakalao kotoa pē
Paaki ‘i he ‘Unaiteti Siteiti ‘o ‘Ameliká

Fakangofua ‘i he lea faka-Pilitāniá: 2/02
Fakangofua ke liliú: 2/02
Tongan

Talateu ki he Polokalama 'a e Tefito'i 'Iunití

"Oku mau tui ki he ngaahi lakanga tatau mo e ngaahi lakanga na'e fokotu'u i he Siasí 'i he kuonga mu'á" (Ngaahi Tefito 'o e Tuí 1:6).

Lolotonga 'a e ngāue fakafaifekau 'a e 'Eiki ko Sisū Kalaisí 'i he māmaní, na'á Ne fokotu'u ai 'a Hono Siasí 'i he lotolotonga 'o e kakai tuí 'i ha founiga faingofua. Na'á Ne fekau ki He'ene kau 'Aposetoló ke nau vahevahé 'a e kāingalotú ki ha falukunga kakai tokosi'i pea vahe mo ha taki lakanga fakataula'eiki pule ke nau tokanga'i kinautolu.

Na'e lava ke fakalakalaka mo tupulaki 'a e kāingalotu 'o e Siasí 'i he kamata'angá koe'uhí he na'e hanga 'e Kalaisi mo 'Ene kau 'Aposetoló 'o:

1. Fakatefito pē 'enau tokangá ki hono ako'i 'o e ngaahi tefito'i mo'oni mo e ngaahi tokāteline 'o e ongoongo-leleí.
2. Poupou'i 'a e kāingalotú ke nau ma'u 'a e ngaahi ouaú pea mo fakahoko mo tauhi 'a e ngaahi fuakava 'oku fekau'aki mo iá.
3. Ako'i 'a e kāingalotú ke nau fetokoni'aki 'i hono feau 'a e ngaahi fiema'u fakalaumālie mo fakatu'asino 'a e ni'ihi kehé.
4. Tauhi ke faingofua pē 'a e fokotu'u-tu'u.

Ko e ngaahi tefito'i mo'oni tatau pē 'o e fokotu'u mo hono fakalele 'o e Siasí na'e faka'aonga'i 'e he kau taki

'o e Siasí 'i he Tohi 'a Molomoná.

"Pea na'e 'alu pehē atu 'a 'Alamā mo 'Amuleki pea mo ha tokolahī kehe kuo fili ki he ngāuē, ke malanga'aki 'a e folofolá 'i he tukui feitu'u kotoa pē 'o e fonuá. Pea na'e faka'au ke tokolahī 'a e Siasí 'i hono kotoa 'o e fonuá, 'i he ngaahi potu kotoa pē takatakai, 'i he kakai kotoa 'o e kau Nifaí" ('Alamā 16:15).

Na'e toe faka'aonga'i pē foki mo e ngaahi tefito'i mo'oni tatau 'i he ngaahi fuofua ta'u 'o hono toe faka-foki mai 'o e Siasí. 'Oku lava ke fai-tokonia lelei ange 'a e Siasí he 'ahó ni 'i he taimi 'oku muimui ai ki he ngaahi tefito'i mo'oni tatau ko 'eni 'o e fokotu'u mo hono tokanga'i.

'O ka fakangofua 'e he kau Palesitenisi Faka'eliá, 'e lava ke faka'aonga'i 'a e Polokalama 'a e Tefito'i 'Iunití ki hono kamata mo hono fokotu'u ko ia 'o e Siasí 'i he ngaahi feitu'u 'i he māmaní 'a ia 'oku:

1. Kei kamakamata fo'ou ai 'a e Siasí.
2. Nofo movetevete holo ai 'a e kāinga-lotú.
3. Tokosi'i ai 'a e kāingalotú pea toki kamata ke tupulaki ai 'a e tu'unga fakatakimu'á.
4. Te'eki ke fokotu'u ai ha ngaahi uooti pe siteikí.
5. 'I ai ha ngaahi fiema'u lea fakafonua makehe ia 'a e kāingalotú pe ko ha toe fa'ahinga fiema'u makehe pē.

‘O ka fakangofua ‘e he Kau
Palesitenisī Faka’ēliá, ‘e lava ke faka-
‘aonga’i ‘a e Polokalama ‘a e Tefito’i
‘Iunití ‘i he ngaahi feitu’u ko ia ‘oku
hoko ai ‘a e me’ā tatau pē ‘i
he ngaahi siteikí.

‘I hono fokotu’u ko ia ‘o e Siasí ‘i he
ngaahi tu’unga ko ‘ení, ‘oku vahevahe
ai ‘a e kāingalotú ki ha ngaahi kulupu
iiki ‘oku ui ko e ngaahi kolo.

‘Oku ‘oatu ‘i he paaki ko ‘ení ‘a e
ngaahi fakahinohino ki he Polokalama
‘a e Tefito’i ‘Iunití pea mo e *Tohi*

Fakahinohino Ma’á e Fāmilí (nāunau fika
31180.900), *Tohi Fakahinohino Ma’á e
Koló* (31179.900), *Tohi Fakahinohino Ma’á
e Kau Taki ‘o e Lakanga Fakataula’eikí mo
e Ngaahi Houalotú* (31178.900), pea mo
e *Tohi Fakahinohino Ma’á e Faiakó*
(34595.900). ‘I he taimi ‘e fokotu’utu’u
kakato ai ‘a e ngaahi ‘iunití ‘o nau
hoko ko ha ngaahi siteiki mo e ngaahi
uōtí, ‘oku totonu leva ke nau
faka‘aonga’i ‘a e *Tohi Tu’utu’uni ‘o e
Siasí* (35205.900 mo e 35209.900).

Ngaahi Me'a Mahu'inga 'e Nima 'o e Polokalama 'a e Tefito'i 'Iunití

"Pea ko 'eni, vakai, 'oku ou pehē kiate koe, ke ke 'alu . . . 'o malanga-'aki 'eku ongoongoleleí kiate kinautolu; pea pule ke fokotu'u hoku siasí 'iate kinautolu, 'o fakatatau ki he'e-nau tali ho'o ngaahi akonakí" (Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 28:8; vakai foki, 33:5–6).

1. Fokotu'utu'ú

Fāmilí

Ko e fāmilí ko e 'iuniti mahu'inga taha ia 'o e Siasi. Te ke ma'u 'a e ngaahi fakahinohino fekau'aki mo e fāmilí pea mo hono mo'ui'aki 'i 'api 'o e ongoongoleleí 'i he *Tohi Fakahinohino Ma'a e Fāmilí*.

Koló

'I he taimi 'oku ma'u ai ha fāmili 'e ua pe lahi ange 'i ha feitu'u, pea 'i ai ha tokotaha 'o kinautolu ko ha taula'eiki

mo'ui taau 'i he Lakanga Taula'eiki Faka-'Eloné pe ko ha tokotaha ma'u Lakanga Taula'eiki Faka-Melekisēteki mo'ui tāú, 'e lava leva ke fokotu'u ha kolo. 'E lava ke kamata faingofua pē 'a e koló, 'o 'i ai pē ha palesiteni fakakolo ke ne tokanga'i 'a e kāingalotú 'aki 'ene 'a'ahi ki honau ngaahi 'apí mo poupou'i kinautolu 'i honau ngaahi fatongiá. 'I he ngaahi tūkunga ko 'ení, 'oku fakahoko ai 'e he koló 'a e houalotu sākalamēnítí pē pea mo ha taimi ki hono ako'i 'o e ongoongoleleí, 'o faka'aonga'i ai 'a e folofolá pea mo e tohi lēsoni *Ko e Ngaahi Tefito'i Mo'oni 'o e Ongoongoleleí* (31110.900) pe *Ngaahi Me'a Mahu'inga 'o e Ongoongoleleí* (31129.900). Vakai ki he Taimi-tēpile fika A 'i he peesi 8.

'I he taimi ko ia 'e faka'au ke toe tokolahi ange ai 'a e koló pea lava ke ma'u mo ha kakai ki he ngaahi tu'unga fakatakimu'á, 'oku totonu leva ke fokotu'u 'a e kōlomu 'o e kau-mātu'á. 'E lava ke faka'aonga'i leva 'e he palesiteni fakakoló 'a e kau ma'u lakanga fakataula'eiki kehé ke tokoni 'i hono tokanga'i 'o e kāingalotú 'o fakafou 'i he faiako faka'apí. 'Oku totonu ke fakahoko 'a e fakataha lakanga fakataula'eikí, kae pehē foki ki ha houalotu 'oku fakataha'i ai 'a e hou'eiki fafiné, kau finemuí pea mo e fānaú, 'i he taimi ako'i 'o e ongoongoleleí 'i he 'aho Sāpaté, Vakai ki he Taimi-tēpile fika A 'i he peesi 8.

I he hokohoko atu pē ko ia e faka'au ke tupu tokolahi ange 'a e kāingalotú pea mo e tu'unga fakatakimu'á pea 'i ai foki mo ha feitu'u ke fakahoko ai 'a e ngaahi houalotú, 'e lava ke fokotu'u leva 'a e ngaahi kōlomu 'o e Lakanga Taula'eiki Faka-'Ēloné pea mo e Fine'ofá, Palaimelí, Kau Finemuí pea mo e Lautohi Faka-Sāpaté. 'Oku fakahoko 'a e ngaahi kalasi ako'i 'o e ongoongoleleí 'i he 'aho Sāpaté 'o hangē ko 'ene hā 'i he Taimi-tēpile E mo F 'i he peesi 8–9.

Ko hono fakanounouú, 'oku kamata 'a e polokalamá 'aki ha ni'ihi fakafō'ituitui pe fo'i fāmili. Pea hoko atu ki hano fokotu'u 'o ha kolo. Pea tupulaki leva mo e tokolahi 'o e kau ma'u lakanga fakataula'eikí pea mo e kāingalotú, pea lava leva ke fokotu'u 'a e ngaahi kōlomu 'o e lakanga fakataula'eikí pea hoko ki ai 'a e ngaahi houalotú.

'E lava ke ke ma'u ha ngaahi fakahinohino 'oku fakaikiiki angé ki hono kamata, fokotu'utu'u pea mo hono fakalele 'o ha koló 'i he *Tohi Fakahinohino Ma'á e Koló* pea mo e *Tohi Fakahinohino Ma'á e Kau Taki Lakanga Fakataula'eikí pea mo e Ngaahi Houalotú.*

2. Ngaahi Feitu'u Fakataha'angá

'Oku fakahoko 'i he ngaahi 'api 'o e kāingalotú 'a e ngaahi efiafi fakafāmili 'i 'apí, 'a ia 'oku fakamatala'i 'i he *Tohi Fakahinohino Ma'á e Fāmilí*.

Ko e ngaahi fakataha 'a e koló 'oku fai ia 'i ha 'api, 'i ha fale 'oku totongi ke faka'aonga'i, pe ko ha fale pē 'o e Siasí. 'E lava ke 'oatu 'e he kau palesi-tenisí 'o e misioná ha fakamatala ki hono ma'u mo tauhi 'o ha feitu'u fakataha'anga ma'á e koló, 'o hangē ko ia 'oku fakamatala'i 'i he *Tohi Fakahinohino Ma'á e Koló*.

Ko e ngaahi fakataha'anga 'a e koló 'oku fai ia 'i ha 'api nofo'anga, ko ha fale 'oku totongi ke faka'aonga'i, pe ko ha fale pē 'o e Siasí.

3. Nāunau Fakalēsoní

‘Oku pulusi ‘e he Siasí ‘a e ngaahi nāunau fakalēsoní ke ako‘i’aki ‘a e ongoongolelei ‘o Sisū Kalaisí ‘i ‘api pea mo e ngaahi ‘iuniti ‘o e Siasí. ‘Oku fakatefito ‘a e ngaahi nāunau ko ‘ení ‘i he folofolá pea mo e ngaahi akonaki ‘a e kau palōfita ‘i he ngaahi ‘aho kimui ní. ‘Oku nau tokoni ki he kāingalotú ke nau ako mo mo‘ui’aki ‘a e ongoongolelei. ‘Oku nau fakahinohino‘i foki ‘a e kāingalotú ‘i he‘enau ako ‘a e folofolá pea mo e ngaahi lea ‘a e kau ‘aposetolo mo e kau palōfita ‘i he ngaahi ‘aho kimui ní.

Ko e ngaahi fuofua nāunau ‘oku lava ke ma‘u ‘i he lea fakafonuá ko e tohi

lēsoni Ko e Ngaahi Tefito‘i Mo‘oni ‘o e Ongoongolelei (pe Ngaahi Me‘a Mahu‘inga ‘o e Ongoongolelei) pea mo e Ngaahi Pōpoaki ‘a e Kau Palesitenisī ‘Uluakí pea mo e Ngaahi Pōpoaki ‘a e Faiako ‘A‘ahí. ‘I he hokohoko atu ko ia e tupulaki ‘a e Siasí, ‘oku lava leva ke ma‘u mai mo e ngaahi folofolá, ngaahi nāunau fakalēsoni kehé, pea pehē ki he ngaahi makasini ‘a e Siasí.

‘I he tupu ko ia ‘a e tokolahí ‘o e koló ‘o a‘u ki ha tu‘unga ‘oku lava ke fakahoko ai ‘a e ngaahi kalasi ‘a e lakanga fakataula‘eikí mo e ngaahi houalotú, ‘e lava leva ke faka‘aonga‘i ‘a e ngaahi ma‘u‘anga tokoni ko ‘eni ki he nāunau fakalēsoní, ‘o ka ma‘u kinautolu:

Lakanga Taula‘eiki Faka-Melekisētekí mo e Lakanga Taula‘eiki Faka-‘Ēloné	Ngaahi Fatongia mo e Ngaahi Tāpuaki ‘o e Lakanga Fakataula‘eikí, Konga A Ngaahi Fatongia mo e Ngaahi Tāpuaki ‘o e Lakanga Fakataula‘eikí, Konga B
Fine‘ofá mo e Kau Finemuí	Ko e Fefine ‘o e Kau Mā‘oni‘oni ‘i he Ngaahi ‘Aho Kimui Ní, Konga A Ko e Kau Fefine Siasi ‘i he Ngaahi ‘Aho Kimui Ní, Konga B
Palaimelí	Palaimeli 3 : Fili ki he Totonú B Palaimeli 4: Tohi ‘a Molomoná
Lautohi Faka-Sāpaté	Ko e Ngaahi Tefito‘i Mo‘oni ‘o e Ongoongolelei (pe Ko e Ngaahi Me‘a Mahu‘inga ‘o e Ongoongolelei)
‘E lava ke faka‘aonga‘i ‘a e ngaahi folofolá, Tohi Fakahinohino Ma‘á e Fāmilí, Tohi Fakahinohino Ma‘á e Kau Taki ‘o e Lakanga Fakataula‘eikí mo e Ngaahi Houalotú, Tohi Fakahinohino Ma‘á e Faiakó, Ngaahi Pōpoaki ‘a e Kau Palesitenisī ‘Uluakí, Ngaahi Pōpoaki ‘a e Faiako ‘A‘ahí, pea mo e Ngaahi Himí mo e Ngaahi Hiva ‘a e Fānaú, ke tānaki atu ki he ngaahi nāunau fakalēsoni ‘oku hā ‘i ‘olungá, ‘o ka fie ma‘u.	

‘Oku kamata ‘i he funga ‘o e māmaní ‘a e nāunau fakalēsoni fakata’ú ‘i he ‘aho 1 ‘o Sānualí. ‘Oku ‘oatu ‘a e ngaahi nāunau fakalēsoni totonú pea mo ha ngaahi fakahinohino ‘i he taimi ‘oku fokotu’u ai ha kolo pea fai pehē atu ai pē mei ai ‘i he ta’u kotoa pē.

4. Faiakó

‘Oku mahu’inga ‘a hono ako’i ‘o e ongoongolelei ‘i he ‘apí mo e ngaahi fakataha’anga ‘a e Siasí, ki he tupulaki fakalaumālié pea mo hono faka-māloha ‘o e fakamo’oni fakafo’ituituí. ‘Oku hoko ‘a e mēmipa kotoa pē ‘o e Siasí ko ha kau faiako, ‘o tatau ai pē pe ko ha mātu’a, kau taki, kau faiako ‘i he lokiakó, pe kau faiako faka’api pe faiako ‘a’ahi kinautolu.

‘Oku totonu ke hoko ‘a e ‘apí ko e tefito’i feitu’u ia ke ako’i ai ‘a e ongoongolelei. ‘Oku poupou’i leva ‘a e ‘apí ‘e he ako’i mo e ako ‘oku fai ‘i he ngaahi fakataha’anga ‘a e Siasí.

Na’e folofola ‘a e ‘Eikí: “Pea ‘oku ou fai kiate kimoutolu ‘a e fekau ke mou feako’i’aki ‘iate kimoutolu ‘a e akonaki ‘o e pule’angá. Ke mou ako’i fai-velenga, pea ‘e ‘iate kimoutolu ‘a ‘eku ‘ofá, koe’uhí ke akonekina ‘a kimoutolu ‘o kakato ange ‘i he ngaahi tefito’i me’á, ‘i he ngaahi tefito’i mo’oni, ‘i he akonakí, ‘i he fono ‘o e ongoongolelei, ‘i he ngaahi me’á kotoa pē ‘oku kau ki he pule’anga ‘o e ‘Otuá, ‘a ia ‘oku ‘aonga ke mahino kiate kimoutolú” (T&F 88:77–78).

‘E lava ke mou ma’u ‘i he *Tohi Fakahinohino Ma’á e Faiakó* ha ngaahi tefito’i mo’oni ‘e tokoni atu kiate kimoutolu ‘i hono ako’i ‘o e ongoongolelei ‘i ha founiga faingofua, faka’ofo’ofa mo ola leleí.

5. Ngaahi Lekötí mo e Ngaahi Lipötí

Kuo fekau’i mai ‘e he ‘Eikí ke tauhi ‘e he Siasí ha ngaahi lekooti. ‘Oku ‘i ai ha fa’ahinga lekooti ‘e fā ‘oku tauhi ‘i he koló: ko e ngaahi lekooti faka-pa’angá, ngaahi lekooti mēmipasipí, ngaahi lekooti fakahisitōliá pea mo e ngaahi lipooti fakalakalaka ‘a e mēmipá.

‘Oku ma’u ‘a e ngaahi nāunau tauhi lekötí ‘i he taimi ‘oku fokotu’u ai ha koló. ‘Oku ‘oatu ‘a e ngaahi fakahinohino fekau’aki mo e tauhi ‘o e ngaahi lekötí pea mo hono fakafonu mo fakahū ‘o e ngaahi lipötí, ‘o fakatatau mo e fakahinohino ‘a e palesiteni fakamisioná. Ko kinautolu ko ia ‘oku nau ngāue ki he ngaahi me’á faka-pepa toputapu ko ‘ení, ‘oku totonu ke nau malu’i fakalelei ‘a e ngaahi fakamatala ‘i he ngaahi lekooti ‘a e Siasí ‘oku ‘ikai fie ma’u ke fakahāhāholó.

‘E lava ke mou ma’u ha toe fakamatala ‘oku lahi ange fekau’aki mo e ngaahi lekooti mo e ngaahi lipooti ‘a e Siasí mei he *Tohi Fakahinohino Ma’á e Koló*.

Ngaahi Tefito'i Mo'oní mo e Ngaahi Lea Fakatokangá

"Pea tokanga ke fai fakapotopoto mo ma'u 'a e ngaahi me'a ni kotoa; he 'oku 'ikai 'aonga ke lele 'a e tangatá 'o vave ange 'i he mālohi 'okú ne ma'ú" (Mōsaia 4:27).

'Oku mahu'inga 'a e ngaahi tefito'i mo'oni mo e ngaahi lea fakatokanga ko 'ení ki he ola lelei ko ia 'a e Polokalama 'a e Tefito'i 'Tunití.

1. Fekumi ki he tataki 'a e Laumālie Mā'oni'oni 'i he me'a kotoa pē 'okú ke faí. 'E hanga 'e he Laumālie Mā'oni'oni 'o tākiekina 'a e ngaahi mātu'á, kau taki fakakoló mo e kau faiakó ke nau 'ilo'i 'a e me'a ke faí pea mo e founiga ke fakahoko aí. Lotu 'i he loto fakatōkilalo mo fakamātoato mo'oni ke ma'u 'a 'Ene tatakí. Fakakaukau fakalelei ki ha me'a 'oku hoko, lotua fakamātoato 'a e me'a ke faí, fakapapau'i leva 'a e me'a ke faí peá ke feinga ke fakapapau'i mai 'e he Laumālie Mā'oni'oni 'a e me'a 'oku totonú. Te ne 'oatu ha mahino ki ho'o fakakaukaú mo ho lotó, 'o ne faka'ilo atu 'a e me'a 'oku totonu ke ke faí.

"Ke ke loto mā'ulalo; pea 'e tataki nima koe 'e he 'Eiki ko ho 'Otuá, pea foaki kiate koe 'a e tali ki ho'o ngaahi lotú" (T&F 112:10).

"Io, vakai, te u fakahā kiate koe 'i ho 'atamaí pea 'i ho lotó, 'i he Laumālie Mā'oni'oni, 'a ia 'e hoko mai kiate koé pea 'e nofo'ia 'i ho lotó. Ko 'eni,

vakai, ko e laumālie 'eni 'o e fakahaá" (T&F 8:2-3).

2. Ako'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni mo e ngaahi tokāteline mahu'inga 'o e ongoongoleleí. Lau 'a e Mōsaia 18:18-30. Fakatokanga'i angé 'a e founiga ne ako'i'aki 'a e ngaahi tefito'i mo'oni mo e ngaahi tokāteline mahu'ingá 'i he kuonga 'o 'Alamaá.

3. Fakatefito 'i he ngaahi ouaú mo e ngaahi fuakavá. Tokoni ki he kāingalotú (1) ke mahino kiate kinautolu mo nau ma'u 'a e ngaahi ouau mahu'inga 'o e lakanga fakataula'eikí pea mo (2) fakahoko mo tauhi 'a e ngaahi fuakava 'oku fekau'aki mo ia.

4. Tomu'a fokotu'u 'a e lakanga fakataula'eikí pea mo e ngaahi ngāue 'a e lakanga fakataula'eikí. Fai 'eni ki mu'a pea toki fokotu'utu'u 'a e ngaahi polokalama 'a e houalotu Fine'ofá, Palaimelí, Kau Finemuí pe Lautohi Faka-Sāpaté. 'Oua na'a fu'u vave ho'omou nga'unú. 'Oku tanumaki lelei taha ange 'a e tu'unga taki-mu'a 'o e lakanga fakataula'eikí 'i he taimi 'oku palanisi lelei ai 'a e ngaahi ma'u'anga tokoni 'a e Siasí pea mo e ngaahi fiema'u 'a e kāingalotú. 'Oku vaivai 'a e tu'unga fakatakimu'a 'i he taimi 'oku fusi ke tupu vave ai 'a e ngaahi houalotú, ngaahi fakataha'angá pea mo e ngaahi polokalamá.

Taimi-tēpile ‘o e Ngaahi Fakataha’anga ‘o e ‘Aho Sāpaté

‘Oku totonu ke fakafekau’aki mo ma’u ‘e he kau palesiteni misioná ha fakanofua mei he kau Palesitenisí Faka’élia ki hono faka’aonga’i ‘o e ngaahi taimi-tēpile ‘o e ngaahi fakataha’angá.

Taimi-tēpile Fika A ki he Fakataha’anga ‘o e ‘Aho Sāpaté

Ki he ngaahi kolo ko ia ko e palesiteni fakakoló toko taha pē ‘okú ne ma’u ‘a e Lakanga Taula’eiki Faka-Melekisētekí pe ko ia pē ‘a e taula’eiki ‘i he Lakanga Taula’eiki Faka-‘Eloné. (‘I he taimi ‘oku uiui’i ai ha palesiteni ‘o e kōlomu ‘o e kaumātúá, ‘oku liliu leva ‘a e fokotu’utu’u ki he taimi ako’i ‘o e ongoongoleleí ‘o hangē ko ‘ení: ‘oku fakataha kātoa ‘a e kau ma’u lakanga fakataula’eikí, pea fakataha kātoa ‘a e hou’eiki fafiné, kau finemuí pea mo e fānaú.)

Houalotu sākalamēniti

Fakataha’anga ki hono ako’i ‘o e ongoongoleleí ma’á e kakai lalahí, to’u tupú, mo e fānaú

Taimi-tēpile Fika E ki he Fakataha’anga ‘o e ‘Aho Sāpaté

Ki he ngaahi kolo ko ia ‘oku tokolahí fe’unga ai ‘a e kāingalotú ke kamata fokotu’u ai ‘a e ngaahi kōlomu ‘o e lakanga fakataula’eikí pea mo ha ngaahi houalotu ‘e ni’ihí.

Houalotu sākalamēniti	
Lautohi Faka-Sāpate (to’u tupu ta’u 12 ki ‘olunga pea mo e kakai lalahí)	Palaimeleí (fānaú ta’u 3–11)
Fakataha ‘a e lakanga fakataula’eikí	Fakataha ma’á e hou’eiki fafiné mo e kau finemuí

Taimi-tēpile Fika F ki he Fakataha'anga 'o e 'Aho Sāpaté

Ki he ngaahi kolo 'oku tokolahi fe'unga 'a e kāingalotú ke fa'u ha konga lahi pe kotoa 'o e ngaahi kōlomu 'o e lakanga fakataula'eikí mo e ngaahi houalotú pea lava ke ma'u foki ai mo ha kau taki pea mo ha feitu'u fakataha'angá.

Houalotu sākalamēniti			
Lautohi Faka-Sāpate (to'u tupu ta'u 12 ki 'olunga pea mo e kakai lalahí)			
Polokalama fakaava	Polokalama fakaava	Polokalama fakaava	Palaimeli (fānau ta'u 3-11)
Lakanga Taula'eiki Faka- Meleki'sētekí	Lakanga Taula'eiki Faka-'Ēloné	Fine'ofá	Kau Finemuí

SIASI 'O
SISU KALAI
'O E KAU MĀ'ONI'ONI
'I HE NGAahi 'AHO
KIMUI NI

TONGAN

4 02367 17900 7
36717 900